

Que les llàgrimes no entelin l'objectiu!

quaderndelesidees.press/que-les-llagrimas-no-entelin-l'objectiu/

June 9, 2016

El debat sobre la conveniència d'acostar la brutalitat de la guerra i altres fenòmens durs i inclements a la societat sempre està vigent. Però com afecta aquest fet els fotoperiodistes i càmeres ja no és tan freqüent.

Qui escull aquest ofici gairebé mai està preparat per al que es troba: aquest endimoniat encreuament de camins que enfronta el seny amb les més demencials escenes de sofriment i mort. Tots els grans de la professió n'han pagat un peatge. José Luis Márquez, un dels millors càmeres de TVE, molt respectat pels seus col·legues a nivell internacional, tenia fama de ser un «tipus dur» amb una llarga experiència en incomptables guerres, des del Vietnam, on va començar la seva carrera, fins a Bòsnia, i altres conflictes com el que enfronta Israel i Palestina. Però reconeix que ha plorat davant de l'horror; això sí, sempre ha procurat que no s'entelés l'objectiu per poder enfocar bé.

Fa uns anys, en una entrevista a Barcelona, amb motiu del lliurament del segon Premi Miguel Gil de Periodisme amb què havia estat guardonat, deia que «en el cas concret de les guerres, s'ha de reflectir l'horror perquè la gent s'assabenti del que són i perquè conegui el patiment de les persones afectades». Márquez ha estat fidel al seu compromís amb la informació al llarg de la seva carrera com a càmera. S'empassava en silenci, tot sol, les tragèdies i complia amb el seu deure. «Durant els 18 anys que va durar la guerra del Líban, en un dels meus freqüents viatges a aquell país, vaig entrar en contacte amb un *katay* (cristià falangista libanès). Em va explicar que era habitual sortir de nit i agafar un pres (palestí), matar-lo i menjar-se'n el fetge. Em va convidar a acompanyar-lo en una d'aquestes accions i vaig discutir el cas amb el meu company Manolo Alcalá. Jo estava decidit a gravar aquella monstruositat si el *katay* accedia a fer-la davant d'una càmera (no per a la càmera), només per demostrar que eren uns bàrbars. Tot i que al final no ho vam gravar, segueixo creient que les escenes tremendes de la guerra s'han d'enregistrar. Tot i així, també s'ha de tenir delicadesa a l'hora de fer-ho, perquè sempre es pot aconseguir que una imatge sigui més o menys dura.»

Imatge: Mutilat de Nicaragua, a Managua el febrer de 1990. Fotografia: F.L. del Pino Olmedo.

Un altre veterà de guerra i conflictes, Santiago Lyon, actual vicepresident i director de fotografia d'AP, reconeix que «fotografiar les persones malferides, i sobre tot els nens, és la cosa més difícil que he hagut de fer. Però alhora crec que seria pitjor no fer aquestes fotografies, igual que no publicar-les, perquè seria com negar el que està succeint, quan sabem de sobres el que passa. I, si serveix per conscienciar el públic, per a mi s'ha aconseguit l'objectiu. Perquè, si no és així, quin sentit té tot el que fem?»

Per la seva part, Javier Bauluz, el primer fotoperiodista espanyol guardonat amb el Premi Pulitzer, una distinció que li va ser concedida per la cobertura gràfica dels camps de Goma (el Zaire), durant la guerra de Ruanda, el 1994, ha fixat moltes escenes terribles que fan estremir en mirar-les. La imatge captada per la seva càmera, en la qual es veu un nen plorant desesperadament mentre busca frenètic el pit de la seva mare moribunda, fou una de les més destacades que van merèixer el preuat guardó del Pulitzer. Però a Javier Bauluz li va importar molt més tornar durant quatre dies a aquell tombant del camí per portar a la mare i al nen aigua i aliments, fins que van desaparèixer d'aquell lloc. «Abans que fotògraf sóc un ésser humà. Quan no hi ha ningú més i veig que sóc l'únic que pot fer alguna cosa, la faig.» Bauluz toca una qüestió delicada: «Molta gent es pregunta com es pot fer una fotografia d'algú amb problemes en comptes d'ajudar-lo. Però no s'adonen que en la seva situació hi ha centenars de milers d'éssers al seu voltant i que s'és totalment impotent.» El veterà reporter va quedar impressionat dramàticament per aquella realitat. Les sis setmanes que va treballar a Ruanda i el Zaire li van costar alguns mesos de depressió.

Un cas similar, malgrat que el protagonista va tenir un final molt diferent, va ser la història de la imatge d'un voltor sotjant una nena desmaiada que agonitzava de gana sobre la sorra al Sudan, imatge que va donar la volta al món. Publicada en l'última edició del *New York Times*, el 30 de març de 1993, va consagrar al sud-africà Kevin Carter en aconseguir un Pulitzer de Fotografia. Però també va crear en el seu autor una angoixa que es va instal·lar en les crisis d'inestabilitat que patia, i que la seva addicció a les drogues empitjorava. Li preguntaven contínuament, i des de diferents parts del món, si havia salvat la nena o si l'havia deixat en mans del voltor un cop feta la foto. Kevin Carter es va suïcidar el 1994.

La francesa Kathryn Sprengler, tot un mite en la professió, va impactar el món amb les seves fotografies plenes de sensibilitat, com quan en un rescat enmig de les guerres un dia va veure una indígena amb un braç arrencat per una granada, asseguda sobre un taüt i alletant el seu fill: «Em va mirar i no vaig poder disparar. Em va semblar que m'aprofitava d'ella, vaig creure que era més honest abraçar-la i curar-la, però tampoc vaig poder.» Sprengler va matisar aleshores que «no fotografio mai cadàvers ni cossos mutilats; una dona això no ho fa». Així pensa també Marie-Laure de Decker, reportera al Txad, el Vietnam o Bòsnia, que no podia disparar la seva càmera davant de «les persones mortes o destrossades, la sang i les persones nues... Tampoc podia recordar coses horribles. No vull guanyar diners amb imatges abjectes. Tots els assassinats són iguals, per això no els fotografio. No puc participar en aquest comerç.»

Don McCullin, un dels més grans fotoperiodistes de tots els temps, va documentar durant més de trenta anys els conflictes mundials. El britànic va confessar en una entrevista el 2007 que era una persona profundament ferida i perseguida pels fantasmes de la guerra: «Una nit vaig pensar que els personatges que havia fotografiat en el moment de la seva mort sortien dels arxius i se saludaven els uns als altres en una atmosfera macabra, i això només pot haver succeït perquè dormia en una casa plena de records i fantasmes. Però de vegades penso que, si no haguéssim fet aquelles fotos, mai hauríem pogut saber que les escenes de Dachau, per exemple, van ser reals.»

Els ulls de la guerra

Els ulls, més que la mutilació de braços i cames, representen un crit mut en la mirada d'aquest jove de Nicaragua. Desafiant en la profunda tristesa dels seus ulls, dreçat en la desolació d'un cos destrossat per la metralla d'una mina antipersona. Per al periodista va ser una escena que, malgrat l'enganyosa facilitat, va resultar tan dura, o potser molt més, que la de cossos sagnants i agonitzants. No és una foto robada, com és fàcil de comprovar. És una foto parlada; el clic de la càmera es va mantenir en suspens durant uns minuts d'incòmoda conversa, mentre l'antic soldat de l'EPS (Exèrcit Popular Sandinista) relatava amb frases curtes, directes i crues, com «va saltar» en trepitjar la mina que el va mutilar en un caminet que la Contra havia preparat per delmar la patrulla de reconeixement que els buscava. Sense laments, estoïcisme fins al final. La samarreta que vesteix parla clarament del seu idealisme, i des de la cadira de rodes seguia «combatent» en les eleccions de l'any 90 per l'opció sandinista en la figura de Daniel Ortega. Va ser una fotografia difícil, d'aquelles que gairebé t'avergonyeixes de fer. Però que s'ha de fer, perquè representa l'altra cara de la guerra: la misèria i els mutilats. He recordat moltes vegades aquell noi, i què seria d'ell després que el poble de Nicaragua, fart de tanta guerra, donés l'esquena al somni roig i negre del sandinisme. Una fotografia, com tantes altres, per reflexionar en el després d'aquella tragèdia.

Cada reporter es protegeix amb la càmera de l'horror que fixa en el seu objectiu; però en el fons, la seva ànima s'encongeix cada vegada que dispara, tot i que no se n'adoni. De no ser així, hauria de tornar a casa i canviar d'ofici.

FRANCISCO LUIS DEL PINO OLMEDO

Bibliografia

Bibliografia

Gerda Taro, fotògrafa de guerra. Fernando Olmeda (Debate, 2007).

Capçalera. (Abril 1996).

El Club del Bang Bang. G.M. i J. Silva (Grijalbo, 2002).

Suplement de *L'Agenda de la imatge*, (núm. 32, 2003).

Francisco Luis Del Pino Olmedo

